

Stichting DUPAN
Bronland 12-D
Campus Universiteit Wageningen

Postbus 249
6700 AE Wageningen
info@dupan.nl

Verschijnt 4 x per jaar
Jaargang 13

Op 1 juni 2010 sloegen de verenigingen van de palingkwekers, -handelaren en -vissers de handen ineen om de paling in Nederland te helpen. Zij richtten de Stichting DUPAN op. In datzelfde jaar ontstond het Duurzaam Paling Fonds, in 2017 opgevolgd door het Europese Eel Stewardship Fund. DUPAN hanteerde van meet af aan het motto: samenwerken aan een duurzame palingsector. Daarover berichten we graag in het DUPAN-Journaal.

www.dupan.nl

Frans Komen Jr. brengt de schieralen veilig aan wal

Grote aantallen palingen naar zee vertrokken om te paaieren

Begin september is het programma Paling Over De Dijk gestart bij een tiental migratieknelpunten in Nederland. Palingen worden voor deze knelpunten opgevangen en erachter weer uitgezet. Daardoor kunnen ze onbelemmerd hun weg vervolgen richting hun paaigronden waar zij voor nageslacht zorgen. Eind oktober zijn er zo'n 10.000 schieralen (volwassen, geslachtsrijpe paling) veilig op weg naar zee gegaan, ruim boven het langjarig gemiddelde.

Op zoek naar meer locaties

DUPAN voert het programma sinds 2012 met succes uit

in Nederland en draagt zo elk jaar bij aan de uittrek van schieraal. De kwaliteit van aalbeheer wordt in Europa afgemeten aan de hoeveelheid schieraal die uit kan trekken naar de paaigronden in de Sargassozee. In Europa wordt inmiddels erkend dat het opheffen van barrières op de trekroutes van paling dé succesfactor is voor het aalbeheer. DUPAN is dan ook blij met de steun die zij krijgt van waterbeheerders als Waternet, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Wetterskip Fryslan, maar ook van elektriciteitsmaatschappijen als Vattenfall en RWE en beroepsvissers zoals Peter Kooistra en Paul Boersma. Maar DUPAN wil graag op meer locaties met

waterbeheerders en andere betrokkenen palingen een veilige weg naar buiten bieden.

Te weinig financiële steun

Wageningen Marine Research heeft een lijst met de belangrijkste migratieknelpunten opgesteld. Op al die locaties zouden eigenlijk PODD-projecten uitgevoerd moeten worden. Bij de meeste knelpunten wordt echter niets gedaan. DUPAN wil het op die plekken wel organiseren, maar daarvoor is de medewerking nodig van de verantwoordelijke van dat knelpunt. De bereidheid om financieel bij te dragen is tanende. Dat is jammer voor de palingstand, zeker omdat veel projecten die wél ondersteund worden succesvol zijn.

Gemiste kansen in Friesland

In Friesland investeren DUPAN en visser Paul Boersma veel in Paling Over De Dijk. Door financiële perikelen bij waterbeheerder Wetterskip is het project bij de gemalen Tzum en Hitzum dit jaar pas op 4 oktober begonnen, anderhalve maand later dan gepland. Drie weken later waren er zo'n 100 schieralen over de dijk gezet. Dat is een mooi resultaat, maar dit jaar zal de meeste schieraal noodgedwongen door de visonvriendelijke pompen van de gemalen naar buiten moeten.

Jaarlijks meer paling in de Wieringermeerpolder

In Den Oever helpt visser Niels de Haan samen met zijn vader en controleur Joop Hooiveld de palingen langs het gemaal Leemans. Vissen in de Wieringermeer is geen

gemakkelijke opgave: een zachte bodem, ijzerrijk water dat voor veel 'aangroei' van de fuiken zorgt en veel afvallende bladeren in de herfst. De fuiken raken hier gemakkelijk verstopt waardoor er geen paling meer in kan komen. Maar eind oktober is er zo'n 490 kilo schieraal over de dijk gezet. Dat is meer dan de 425 kg in 2022, wat in de pas loopt met de jaarlijks stijgende aantallen schieralen in deze polder.

Burgers zien noodzaak in Weesp

In opdracht van Waternet zijn vissers Melle en Rosa Hoetmer actief bij twee gemalen bij Weesp: Aetsveld-Oost en Keverdijksepolder. De locaties zijn dit jaar gekozen naar aanleiding van berichten van buurtbewoners over dode schieralen na zware regenbuien. De resultaten waren de eerste maanden echter nog zuinigjes, maar begonnen in oktober aan te trekken. Waarschijnlijk kunnen er toch rond de 100 schieralen gered worden, maar volgend jaar kan dat met de wijsheid van nu vast en zeker meer zijn.

Perspectief voor de meren

Terwijl op het Markiezaatsmeer eind oktober door het slechte weer nog geen activiteit van de vissers was, is er op de Vinkeveense plassen bijna het dubbele aantal palingen van vorig jaar bereikt, maar nog steeds minder dan vóór 2022. De palingstand in de Vinkeveense plassen lijkt te veranderen: het gemiddelde gewicht van de schieraal is daar afgenomen van 2000 gram in 2017 naar minder dan 1200 gram in 2022. De beroepsvissers melden dat in de zomer van 2023 de rode aal vangst 'gemiddeld' was, maar er een veel grotere hoeveelheid jonge aal

Frans Komen Jr, Sr en controleur Frits van Eldik (r)

is teruggezet. Bij de monitoring van paling werd er een ongekend grote hoeveelheid kleine aal aangetroffen. De vissers denken dat het met de aalstand goed gaat, maar in de hoeveelheid trekkende schieraal is dat nog niet terug te zien. Vissers, controleurs en waterbeheerders breken zich daar het hoofd over. Over één ding is men het eens: de toekomst van de aalstand ziet er op deze plek goed uit. De palingstand is groeiende en met de installatie van nieuwe visvriendelijke pompen zal hier in de nabije toekomst, met of zonder menselijke hulp, steeds meer schieraal op weg naar zee gaan.

Opnieuw recordvangsten bij WKC Maurik

In 2022 werd in Maurik een recordhoeveelheid schieraal voorbij de waterkrachtcentrale en het stuwcomplex gezet: 6.904 kilo. Nu, in 2023, is de waterstand op de Nederrijn te hoog en moesten de fuiken eind oktober het water al uit. Toch slaagden de vissers vader en zoon Komen en controleur Frits van Eldik op de laatste dag van oktober het record van 2022 te breken, een maand voor het einde van het project! In november, met bijna geen fuiken meer in het water, zal de teller niet veel meer oplopen. Deze schieraal kan hier door de geopende stuw echter op eigen kracht gezond en wel naar zee trekken.

Nieuwe installatie verbeterd resultaat voor paling én vissers

Het project in Maurik wordt al 11 jaar op rij uitgevoerd. Vattenfall levert niet alleen de financiële middelen, maar denkt ook mee om het project verder te verbeteren. Vorig jaar werd een prototype van een installatie ontwikkeld om de paling met zo weinig mogelijk inspanning snel en zacht aan de andere kant van het obstakel in het water terug te zetten. In 2023 is de installatie verder doorontwikkeld en in 2024 wordt een definitieve versie gebouwd en in gebruik genomen. Vanaf dit jaar is Paling Over De Dijk opgenomen in de waterwetvergunning van Vattenfall,

waarmee de energiemaatschappij klip-en-klaar haar verantwoordelijkheid neemt voor de bescherming van de paling.

Locaties RWS in Maurik verdienen nader onderzoek

De stuw, de vistrap en de sluis bij Maurik worden beheerd door RWS. Ondanks de succesvolle inspanningen van Vattenfall en DUPAN bij de waterkrachtcentrale, is het niet bekend waarom er geen schieraal via de sluis, de stuw en de vistrap naar zee trekt. DUPAN hoopt dat RWS daar binnenkort de mogelijkheden van Paling Over De Dijk, of de optimalisatie van het beheer, gaat onderzoeken.

WKC's van Alphen en Linne in de Maas

In de Maas bij Alphen vindt Paling Over de Dijk sinds 10 jaar plaats in opdracht van Vattenfall. Verder stroomopwaarts bij de Linne sinds 2022 in opdracht van RWE. Vissers Theo van der Zanden en Bram van Wijk moesten op 30 oktober op beide locaties het project stilzetten vanwege te hoog water. Eerder dit seizoen moest in Alphen ook al gestopt worden, omdat de beschadigde stuw bij Grave ongecontroleerd grote hoeveelheden water doorliet. Ondanks deze tegenvallers is met nog een maand te gaan, het resultaat bij zowel Alphen als Linne gelijk aan dat in 2022. De Maas leek op dat moment langdurig heel veel water te gaan afvoeren, dus hoe het seizoen 2023 in de Maas de boeken in gaat, is afwachten. Voor de schieraal is het hoge water alleen maar goed nieuws: die kan voorlopig ook zonder hulp onbelemmerd naar zee zwemmen.

De definitieve resultaten van seizoen 2023 worden begin volgend jaar verwacht. Duidelijk is al wel dat de resultaten goed zijn. Maar DUPAN is zich ervan bewust dat er nog veel meer locaties zijn waar PODD ook succesvol zou kunnen zijn. Hopelijk gaan waterbeheerders en andere stakeholders daar in de nabije toekomst wat aan doen!

De nieuwe migratie-installatie bij Maurik

Nieuwe kansen voor meer paling in Europa

Op dinsdag 24 oktober kreeg Bert-Jan Ruissen, het SGP-lid van het Europees Parlement, brede steun voor zijn rapport dat tot doel heeft het Europese beheer van paling te verbeteren. Het rapport benadrukt dat het verminderen van obstakels voor de vis van groter belang is dan verdere beperkingen in de visserij. De Visserijcommissie keurde het rapport van Bert-Jan Ruissen unaniem goed.

Paling onderneemt indrukwekkende trektochten, van de Sargassozee voor de Oostkust van Mexico, naar de binnenwateren van Europa en weer terug. Ruissen pleit voor de aanleg van meer vistrappen en visvriendelijke waterpompen, zoals de nieuwe vismigratierivier in de Afsluitdijk. Hij benadrukt: "Het heeft weinig zin om de visserij verder te beperken zolang de paling de paaigronden niet kan bereiken."

Behoudt cruciale rol visserij

Tot nu toe heeft de EU vooral geprobeerd de palingpopulatie te beschermen door de visserij te beperken. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot een beperkte vangstperiode van slechts 6 maanden

voor palingvisserij op zee. In binnenwateren gelden ook beperkingen. Ruissen betoogt echter dat deze aanpak te eenzijdig is. Hij benadrukt de cruciale rol van vissers bij de kennisvergaring over deze bijzondere vissoort: "zij fungeren als de ogen en oren op het water voor de bescherming van de vispopulatie. Ze dragen ook bij aan het uitzetten van jonge paling en het programma Paling Over De Dijk, een essentiële actie voor het behoud van de soort." Ruissen adviseert de EU-landen om de visserijperiode flexibeler te maken, bijvoorbeeld door een quotumsysteem in te voeren, zoals in Friesland wordt gedaan en waar goede resultaten mee worden geboekt.

Andere belangrijke punten uit het rapport:

- Alle EU-landen zijn verplicht om een herstelplan voor paling te hebben. Hoewel de meeste landen hieraan voldoen, is Nederland het enige land dat het plan regelmatig bijwerkt.
- Landen als Spanje en Frankrijk spelen een sleutelrol, omdat daar veel jonge paling voor de kust aankomt, waarvan een deel illegaal wordt gevangen en geëxporteerd naar China. Deze landen zouden daarvoor strenge straffen op moeten leggen.

V.l.n.r.: Albert JanMaat, Annie Schreijer Pierik, Bert-Jan Ruissen en Andrew Kerr in Brussel

In Nederland zijn ongeveer 200 palingvisserij actief. Het vissen op en consumeren van paling is een belangrijk onderdeel van de culturele traditie in Nederland, maar ook in andere landen in Europa, waar veel bedrijven zich bezighouden met visserij, kwekerij en rokerij. De consument weet paling te waarderen vanwege zijn unieke smaakeigenschappen en belangrijke voedingswaarden; paling is rijk aan gezonde omega-3 vetzuren en Vitamine D. Redenen genoeg om de palingstand goed te beschermen en ervoor te zorgen dat ook volgende generaties kunnen genieten van paling én de palingcultuur.

Het rapport van Ruissen wordt naar verwachting in november ter stemming voorgelegd in het plenaire Europees Parlement.

Geheel vernieuwde SEG Standard 7.0

De Sustainable Eel Group (SEG) is een Europese organisatie waarin NGO's, wetenschap en bedrijfsleven samenwerken aan verbetering van de palingstand. SEG is uitgever van de SEG Standard. Deze richt zich op de bescherming van paling en zorgt voor verduurzaming van visserij, kweek en handel. Inmiddels is versie 7 vrijwel klaar voor lancering. In de standaard zijn belangrijke ontwikkelingen doorgevoerd om te kunnen voldoen aan de strengste normen op het gebied van verantwoorde exploitatie en verduurzaming.

De SEG Standard is erop gericht om de impact van de benutting van de palingstand tot een minimum te beperken en versneld bij te dragen aan de doelstellingen van het Europees aalbeheer en het CITES-verdrag. In Nederland omarmde vrijwel de gehele kweek en handel in paling de SEG Standard al in 2013. Nu tien jaar later is de SEG Standard gemeengoed binnen vrijwel de gehele Europese sector, van de glasaalvisserij in Frankrijk en Engeland, tot en met de kwekerijen en handelaren in Nederland en Duitsland. De certificering betreft een volledige chain-of-custody

van vangst tot bord. Illegale handel en stroperij worden daardoor bemoeilijkt. De vangst van glasaal is zorgvuldiger, waardoor vroegtijdige sterfte wordt geminimaliseerd en transport, handel en verwerking zijn aan strenge regels gebonden. De standaard won de afgelopen jaren steeds sneller terrein. In Nederland zijn alle bij DUPAN aangesloten kwekers, handelaren en rokerijen gecertificeerd. Inmiddels wordt ook de verplichte herbevolking van de Nederlandse natuur in opdracht van LNV met SEG-gecertificeerde glasaal uitgevoerd.

In de nieuwe versie 7.0 van de SEG Standard zijn belangrijke aanvullingen opgenomen ten aanzien van traceerbaarheid, handhaving en controle. De standaard is daarmee klaar voor accreditatie door officiële certificeringsinstanties, zodat marktpartijen en consumenten SEG-gecertificeerde paling met een gerust hart kunnen verhandelen en kopen. Het SEG-certificaat is gekoppeld aan de lokale ESF-fondsen in Europa, waarmee aanvullende duurzaamheidsmaatregelen voor paling worden gefinancierd.

Andrew Kerr vertelt het EU parlement over het belang van certificering. Rechts Albert JanMaat.

Meer jonge paling aan de Europese kusten

Wetenschappelijk onderzoeksorgaan ICES publiceerde begin deze maand haar jaarlijkse advies voor bescherming van de palingstand in Europa. Net als vorig jaar betreft het advies onder andere een nul-vangst voor de palingvisserij. Het advies verbaast de internationale palingsector. De cijfers waar het advies op is gebaseerd laten een geringe daling zien, terwijl de waarnemingen in de praktijk het tegenovergestelde tonen. In de sector roept het vragen op over de juistheid van de metingen en de betrouwbaarheid van de cijfers.

Aan de kusten van Frankrijk komt 85% van alle glasaal (babypaling) in Europa aan. De jaarlijkse monitoring van de Franse visserijcommissies laten al jaren een stijgende lijn in het aantal glasalen zien. Maar ook wetenschappelijke onderzoeken in de Zuidelijke Oostzee, Nederland en Zweden tonen een stijging aan. Voor Frankrijk redenen genoeg om aan te sturen op methodes waarbij wetenschappelijke gegevens worden geïntegreerd met die uit de visserij. Tot nu toe is daar door ICES-wetenschappers echter afwijzend op gereageerd. De wetenschap worstelt al jaren met meetmethodieken. Omdat men stug blijft vasthouden aan monitoring op vaste plekken, ondanks dat de omstandigheden veelal ingrijpend zijn veranderd en de jonge paling haar weg al lang elders heeft gevonden.

Van stabilisering naar lichte stijging

Wetenschappers meten in heel Europa de hoeveelheid glasaal die bij de kusten naar binnen komt. Tussen 1980 en 2010 daalde de intrek van glasaal, net als andere migrerende vissoorten, fors door verdwijning of afsluiting van leefgebied (95% volgens WWF-onderzoek), kustbarrières, obstakels in het water en overbevissing. Vanaf 2010 is het aantal jongen echter gestabiliseerd. De cijfers laten het laatste decennium zelfs een lichte stijging zien. In seizoen 2022/2023 was die stijging voor de Franse wetenschappelijke adviescommissie de reden om het vangstquotum voor 2023/2024 te verhogen van 59 naar 95 ton. De overheid hield de verhoging beperkt tot 65 ton (waarvan 60% voor uitzet in de natuur).

Stijging niet volgens ICES

Opvallend is recent onderzoek van Dr. Janek Simon, Dr. Malte Dorow en Fabien Charrier. Daaruit blijkt duidelijk dat de hoeveelheid glasaal in de afgelopen 10 jaar zich positief ontwikkelde, met een duidelijke toename in de laatste 3 jaar, terwijl dit in de ICES-rapportage niet zichtbaar is.

De afgelopen jaren zijn afzonderlijke onderzoeken gepubliceerd die op regionaal niveau een vergelijkbare ontwikkeling in de intrek van jonge paling voor het Oostzeegebied suggereren. In het gebied van de Zuidelijke Oostzee duiden zowel visserijafhankelijke

en visserij-onafhankelijke data op een aanzienlijk toegenomen populatie rode aal, die voornamelijk te wijten is aan een toegenomen immigratie van jonge paling (Dorow et al. 2021, 2023, Dorow en Frankowski 2023). Individuele Zweedse data duiden ook op een toename in het Oostzeegebied (Dekker et al. 2021).

Het Franse onderzoek van twee grote visserijorganisaties, het onderzoek onder Franse visserijorganisaties (Simek et al. 2023) en onderzoeken die onafhankelijk zijn van de visserij (Dekker et al. 2021, Dorow et al. 2021, 2023; Dorow en Frankowski 2023) wijzen allemaal op een positieve ontwikkeling: de rekrutering, vooral in de kust- en overgangswateren, is de afgelopen jaren toegenomen. De getoonde stijging komt echter niet tot uiting in de ICES-index die wordt gebruikt voor de beoordeling van de bestanden.

Vaker discrepantie wetenschappelijke cijfers

Het is een geluk dat wetenschappelijke cijfers van ICES slechts een advies zijn aan overheden. In het verleden is gebleken dat beleidsmakers niet alleen op de wetenschap moeten afgaan, maar met verstand en bredere visie naar bevindingen moeten kijken voordat belangrijke beslissingen worden genomen. Zo werd in de Waddenzee begin deze eeuw de kokkelvisserij verboden, nadat NIOZ-eco-wetenschapper Prof. Dr. T. Piersma aan de noodrem trok. De toestand was volgens hem dramatisch, terwijl de sector het tegenovergestelde in de natuur zag. Actievoerders namen de conclusies van Piersma dankbaar over en verzetten zich tegen de visserij. Naar nu blijkt onterecht, omdat de wetenschapper de onderzoeksgegevens onnodig negatief had voorgespiegeld (Journal of Sea Research nr. 194 2023/ Bionieuws 29-09-2023).

EU-commissie wil geen beperking van de visserij

De Europese Visserijcommissie heeft in oktober unaniem het advies van speciaal rapporteur Bert-Jan Ruissen (SGP) aangenomen, om geen aanvullende visserijmaatregelen te treffen en de focus te leggen op het verwijderen van barrières die de palingtrek bemoeilijken. Dat laatste wordt inmiddels algemeen gezien als belangrijkste oorzaak van de daling in de palingstand in de vorige eeuw. *Zie ook elders in dit JournAAL.*

Palinglarven met volle darm

Door Dr. ir Arjan Palstra

Bij het EELRIC hebben we inmiddels etende palinglarven! De larven deden zich tegoed aan het voer getuige de volle darm. En ook al worden er elke week larven geboren, veel van die uiterst gevoelige larven vertonen nog een heel scala aan afwijkingen. Dat is niet alleen bij ons zo, maar ook bij de andere groepen die de reproductie van de Europese of Japanse aal onderzoeken. Die afwijkingen hebben we nu in kaart gebracht en we proberen de oorzaken te achterhalen en op te lossen. Enerzijds concentreren we ons daarbij op de kwaliteit van de eieren. Die kan variëren door kenmerken van de ouders, of door de technieken die we toepassen om dieren tot afpaaieren te stimuleren. Anderzijds zullen we de condities in de nieuwe hatchery-nursery moeten monitoren, testen en optimaliseren. Op grote schaal voedingsproeven doen met larven die niet optimaal ontwikkeld zijn heeft weinig waarde. We starten inmiddels al wel met de bereiding van het voer.

Eind september is de Europese netwerkactie EEL SUPPORT van start gegaan. Tijdens de kick off meeting zijn we gekozen om vanuit Wageningen die actie ook zelf voor te zitten. We kunnen deze actie goed gebruiken om onderzoekers naar Wageningen te halen om mee te helpen, om samenwerkingen aan te gaan met partners die dingen kunnen die wij niet kunnen,

EELRIC is een initiatief van Wageningen University & Research en Stichting DUPAN. In dit internationale kennisplatform werken wetenschappers uit Nederland, Spanje, Hongarije, Italië, Frankrijk, Noorwegen, Denemarken, Duitsland, Japan, Nieuw Zeeland en Amerika samen om tot belangrijke doorbraken op het gebied van palingkweek te komen. EELRIC is gevestigd op de campus van Wageningen University & Research. Meer informatie is beschikbaar via eelric.eu

en om de communicatie te verbeteren met de onderzoekspartners in Europa, Nieuw Zeeland en Japan, maar ook met de overheid, de sector en met de ICES working group on eels.

En tot slot, mocht iemand nog graag de promotie van Pauline Jehannet willen terugzien, dan kan dat via <https://wur.yuja.com/V/Watch?v=568654&node=2752755&a=177420044>. Pauline werkt door aan de reproductie van paling en andere vissoorten met een aanstelling bij Wageningen Livestock Research.

Palinglarve met volle darm (foto door Leon Heinsbroek)